अथ पौराणिक विवाहपद्धतिः

प्रस्तोता:

आदि शंकर वैदिक विद्या संस्थान

(अनुपनीत द्विजेतर अथवा स्खलित द्विजों के विवाह संस्कार हेतु)

आदि शंकर वैदिक विद्या संस्थान
दूरभाष: 9044016661

अथ पौराणिक विवाहपद्धति:

उक्त्वा द्विजानामुद्राहविधिं कृत्स्नं समंत्रकम् ॥
अधुना शूद्रजातीनां क्रिया मात्रं वितन्यते ॥ १॥

तत्र प्रयोगः ।
विवाहदिने तत्पूर्वदिने वा कन्यापिता प्रातर्भातृकापूजनपुरःसरं नांदीश्राद्धं विधा य विवाहोक्ते मुहूर्ते कन्यापिता स्नातः शुक्लांबरधरो मंडपे उपविश्य आचम्य कन्याया जातकर्मादिसंस्कारलोप-प्रायश्चित्तं कुर्यात्॥तद्यथा-

संकल्पः

दक्षिणहस्ते यथाशक्ति हिरण्यादिद्रव्यं जलादीनि चादाय विष्णुर्विष्णुर्विष्णुः श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णोराज्ञया प्रवर्तमानस्य ब्रह्मणो द्वितीयपरार्द्धे तदादौ श्री श्वेतवाराहकल्पे सप्तमे वैवस्वतमन्वंतरे अष्टाविंशतितमे कलियुगे कलिप्रथमचरणे जंबूद्वीपे भरतखण्डे तत्रापि परमपवित्रे भारते वर्षे आर्यावर्त्तीतर्गतब्रह्मावर्तेकदेशे कुमारिकानामक्षेत्रे श्रीगंगाममुनयोरमुकदिग्भागे नर्मदाया अमुके तटे बौद्धाव तारे अमुकनामसंवत्सरे अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकवासरे अमुकूनक्षत्रे

अमुक्रराशिस्थे चंद्रे अ मुकराशिस्थिते सूर्ये असकराशिस्थेदेवगुरी एवंग्रहगुणविशिष्टायां शुभपुण्यतिथौ अमुकगोत्रोमुकदासोहं मम अस्याः कन्याया जातकर्मादिचूडांत संस्कारलोपजन्यप्रत्यवाय परिहारार्थ प्रतिसंस्कारमर्च कृच्छ्रे तत्प्रत्याम्नायगोनिष्क्रयीभूतं यथाशक्ति इदं रजतं चंद्रदैवतममुकगोत्राया मुकशर्मणे ब्राह्मणाय दातुमहमुत्सृजे । इति सं कल्प्य साक्षतोदकं द्रव्यं ब्राह्मणाय दद्यात् ॥ ततः स्वस्तीति प्रतिवचनम् । पुनर्देशकालौ संकीर्त्य ममास्याः कन्यायाः भर्त्रा सह धर्मप्रजोत्पादन गृह्यपरिग्रह-धर्माचरणेष्वधिकारसिद्धिद्वारा श्रीपरमेश्वरप्रीत्यर्थं विवाहाख्यं संस्कारकर्म करिष्ये ।

तदंगतया विहितं गणेशपूजनं स्वस्तिवाचनं नवग्रहकुलदेवतापूजनं कलशस्थापनं च करिष्ये॥

इति च संकल्प्य गणेशं पूजयेत् ॥

गणपतिपूजनम्

तत्रादौ ध्यानम्
शुक्लांबरधरं देवं शशिवर्णं चतुर्भुजम् ।

प्रसन्नवदनं ध्यायेत्सर्वविघ्नोपशांतये ॥ १ ॥
अभीप्सितार्थसिद्ध्यर्थं पूजितो यः सुरासुरैः ॥
सर्वविघ्नहरस्तस्मै गणाधिपतये ५ नमः ॥ २ ॥
सुमुखश्चैकदंतश्च कपिलो गजकर्णकः ॥
लंबोदरश्च विकटो विघ्ननाशो विनायकः ॥ ३ ॥
धूम्र केतुर्गणाध्यक्षो भालचंद्रो गजाननः ॥
द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥ ४ ॥
विद्यारंभे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा ॥
संग्रामे संकटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥ ५॥
स्वस्ति श्रीमहागणाधिपतये नमः ॥

अथातः संप्रवक्ष्यामि गणयागं सुखावहम् ॥
काम्यके वासिके यज्ञे विवाहे व्रतसंयमे ॥ १ ॥
आदौ गणेश्वरः पूज्यः सर्व कामफलप्रदः ॥
मासमासाधिपं देवं गाणपत्यं लभेन्नरः ॥ २ ॥
येनासौ पूजितो यज्ञ मासाचार्यः प्रपूजितः ॥
कोसौ मासपतिर्देवो ह्यत्र धूपेन धूपितः ॥ ३ ॥
ज्येष्ठमासे कृतं पूज्य यज्ञकाले सनातनम् ॥
मंडलं प्रथमं पूज्य कोष्ठद्वादशमुत्तमम् ॥ ४ ॥
सिंदूरेणार्चितो देव ईशाने तु विनायकः ॥
ग्रहयुक्तं ततः स्थाप्य मासे-मासाधिकं फलम्॥५॥
गणाधिपं मार्गशीर्षे पौषे विनायकं तथा ॥
गजवक्रं च माघे च भालचंद्रं च फाल्गुने ॥ ६॥
चैत्र मासे तु वेदांग वैशाखे शिवसूनुकम् ॥
ज्येष्ठे शिवसुतं पूज्य आषाढे हरनंदनम् ॥ ७ ॥

श्रावणे तापसं देवं भाद्रे च मोदकप्रियम् ॥
आश्विने च महावीर्य महावीर्यं च कार्त्तिक॥ ८॥
विघ्नहर्तारमधिके मासि पूज्य गणेश्व रम् ॥
गंधपुष्पैस्तथा धूपैः कर्पूरैर्यक्षकर्दमैः ॥ ९ ॥
मृगमदैः कुकुमैश्च सिंदूरेण विशेषतः ॥
रक्तोत्पलदलैः पूज्य बिल्वपत्रेण केशरैः ॥१०॥
मालतीकत कीपुष्पैर्हेमपुष्पैर्विचक्षणः ॥
अर्घ्यं धूपंच दीपं च रक्तवस्त्रेणच्छादनम् ॥११॥
पूजायां कुरुते देवे दद्यान्मोदकभोजनम् ॥
नमो देवगणेशाय नमस्ते विघ्ननाशन ॥१२॥
नमस्ते मूषकारूढ शुभकाराय वै नमः ॥
नमः कात्यायनीपुत्र लंबकर्णाय वै नमः ॥ १३॥
गजदंत विरूपात्मन्विद्याबुद्धिविचक्षण ॥
देहि मे पुत्रसौभाग्यं देहि मे सुखसंपदम् ॥१४॥
इच्छासमधिपं देवं वरं विनायकेश्वरम् ॥
शत्रूणां दुष्टा येकेचिदुर्जनाश्चैव येऽखिलाः ॥१५॥
तेषां दंडहितार्थाय प्रार्थये त्वां गणेश्वरम् ॥
प्रथमं पूजा गणेशस्य शांतिश्चैव विशेषतः ॥१६॥
नाशयेत्सर्वदुष्टानि कल्याणं च भवेत्सदा ॥
कृष्णेन भाषितं पूर्वं देवता परिकीर्तिता ॥१७॥
मंडलं यत्र यज्ञे च भोक्ता तत्र विनायकः ॥
गणयागविहीनो यो निष्फलं तस्य जायते ॥१८॥
हरते सर्वविघ्नानि त्वत्प्रसादो विनायक ॥
आयुःकर्ता शांतिकर्ता वरदो भव पूजितः ॥१९॥
इति गणयागः ॥

अथावाहनम् ।

पुष्याण्यादाय ॥
हे हेरंब त्वमेह्येहि अंबिकात्र्यंबकात्मज ।
सिद्धिबुद्धियुत त्र्यक्ष सर्व लोकपितुः पितः ॥१॥
नागास्य नागहार त्वं गणनाथ चतुर्भुज ॥
भूषितः स्वायुधेर्दिव्यैः पाशांकुशपरश्वधैः ॥ २ ॥
आवाहयामि पूजार्थं रक्षार्थं च मम ऋतोः ॥
इहागत्य गृहाण त्वं पूजा ऋतुं च रक्ष मे ॥ ३॥
श्रीगणेश इहा गच्छ इह तिष्ठ इत्यावाह्य श्रीगणेशाय नमः

पादयोः पाद्यं समर्पयामि । अर्घ्यं समर्पयामि । आचमनीयं समर्पयामि । स्नानं समर्पयामि । वस्त्रं सम॰। गंधं सम । अक्षतान्समः । पुष्पाणि समर्पयामि ॥ धूपमाघ्रापयामि । दीपं दर्शयामि। नैवेद्यं समर्पयामि। आचमनं स०। पूगीफलतांबूलं स० । दक्षिणां समर्पयामि ॥ एवं षोडशोपचारैः संपूज्य ॥

वक्रतुंड महाकाय सूर्यकोटिसमप्रभ ।
अविघ्नं कुरु मे देव सर्वकार्येषु सर्वदा ॥ १ ॥
इति प्रार्थयेत् ॥

अनेन पूजनेन सिद्धिबुद्धिसहितः श्रीगणेशः सांगः

प्रीयताम् ॥
इति गणेश पूजनम् ।

अथ स्वस्तिवाचनम् ॥

करोतु स्वस्ति ते ब्रह्मा स्वस्ति वापि द्विजातयः॥
सरीसृपाश्च ये श्रेष्ठास्तेभ्यस्ते स्वस्ति सर्वदा ॥१॥
ययातिर्नहुषश्चैव धुंधुमारो भगीरथः ॥
तुभ्यं राजर्षयः सर्वे स्वस्ति कुर्वैतु नित्यशः ॥२॥
स्वस्ति तेस्तु द्विपादेभ्यश्चतुष्पादेभ्य एव च ॥
स्वस्त्यस्त्वपादकेभ्यश्च सर्वेभ्यः स्वस्ति सर्वदा॥३॥
स्वाहा स्वधा शची चैव स्वस्ति कुर्वैतु ते सदा॥
लक्ष्मीररुंधती चैव कुरुतां स्वस्ति तेऽनघ ॥४॥
असितो देवलश्चैन विश्वामित्रस्तथांगिराः ॥
स्वस्ति तेद्य प्रयच्छंतु कार्तिकेयश्च षण्मुखः॥५॥
विवस्वान भगवान्स्वस्ति करोतु तव सर्वदा ॥
दिग्गजाश्चैव चत्वारः क्षितिश्च गगनं ग्रहाः ॥६॥
अधस्ताद्धरणीं योसौ नागो धारयते सदा ॥
शेषश्च पन्नगश्रेष्ठः स्वस्ति तुभ्यं प्रयच्छतु ॥ ७॥
इति स्वस्तिवाचनम् ॥

[ततः पुण्याहवाचनं कुर्यात्] ॥

यजमानः

ब्राह्मं पुण्यं महर्यच्च सृष्ट्युत्पादनकारकम् ।
वेदवृक्षोद्भवं नित्यं तत्पुण्याहं ब्रुवन्तु नः ॥
भो ब्राह्मणाः मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य गृहे अमुककर्मणः पुण्याहं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

ब्राह्मणः

पुण्याहम्, पुण्याहम्, पुण्याहम् ।

यजमान

पृथिव्यामुद्धृतायां तु यत्कल्याणं पुरा कृतम् ।
ऋषिभिः सिद्धगन्धर्वैस्तत्कल्याणं ब्रुवन्तु नः ॥
भो ब्राह्मणाः मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य गृहे अमुककर्मणः कल्याणं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

ब्राह्मणाः

कल्याणम्, कल्याणम्, कल्याणम् ।

यजमान

सागरस्य तु या ऋद्धिर्महालक्ष्म्यादिभिः कृता ।
सम्पूर्णा सुप्रभावा च तां च ऋद्धिं ब्रुवन्तु नः ॥
भो ब्राह्मणाः मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य गृहे अमुककर्मणः ऋद्धिं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

ब्राह्मणाः

कर्म ऋध्यताम्, कर्म ऋध्यताम्, कर्म ऋध्यताम्।

यजमान

स्वस्तिस्तु याऽविनाशाख्या पुण्यकल्याणवृद्धिदा ।
विनायकप्रिया नित्यं तां च स्वस्तिं ब्रुवन्तु नः ॥
भो ब्राह्मणाः मम सकुटुम्बस्य सपरिवारस्य गृहे अमुककर्मणः स्वस्तिं भवन्तो ब्रुवन्तु ।

ब्राह्मणाः

आयुष्पते स्वस्ति, आयुष्मते स्वस्ति, आयुष्पते स्वस्ति ।

यजमानः

मृकण्डसूनोरायुर्यद्ध्रुवलोमशयोस्तथा ।
आयुषा तेन संयुक्ता जीवेम शरदः शतम् ॥

ब्राह्मणाः

जीवन्तु भवन्तः, जीवन्तु भवन्तः, जीवन्तु भवन्तः ।

यजमानः

समुद्रमथनाज्जाता जगदानन्दकारिका ।
हरिप्रिया च माङ्गल्या तां श्रियं च ब्रुवन्तु नः ॥
शिवगौरीविवाहे तु या श्रीरामे नृपात्मजे ।
धनदस्य गृहे या श्रीरस्माकं सास्तु सद्मनि ॥

ब्राह्मणाः
अस्तु श्रीः, अस्तु श्रीः, अस्तु श्रीः ।

यजमानः
प्रजापतिर्लोकपालो धाता ब्रह्मा च देवराट् ।
भगवाञ्छाश्वतो नित्यं स नो रक्षतु सर्वतः ॥
योऽसौ प्रजापतिः पूर्वे यः करे पद्मसम्भवः ।
पद्मा वै सर्वलोकानां तन्नोऽस्तु प्रजापते ॥

-पश्चात् हाथमें जल लेकर छोड़ दे और कहे
भगवान् प्रजापतिः प्रीयताम् ।

ब्राह्मणाः

आयुष्मते स्वस्तिमते यजमानाय दाशुषे ।
कृताः सर्वाशिषः सन्तु ऋत्विग्भिर्वेदपारगैः ।।
या स्वस्तिर्ब्रह्मणो भूता या च देवे व्यवस्थिता ।

धर्मराजस्य या पत्नी स्वस्तिः शान्तिः सदा तव॥
देवेन्द्रस्य यथा स्वस्तिर्यथा स्वस्तिर्गुरोर्गृहे ।
एकलिंगे यथा स्वस्तिस्तथा स्वस्तिः सदा तव ॥
आयुष्मते स्वस्ति, आयुष्मते स्वस्ति, आयुष्मते स्वस्ति

पुण्याहवाचनकर्मणः समृद्धिरस्तु।

॥ अथ नव ग्रहपूजनम् ॥

हस्ते पुष्पाण्यादाय ॥
पद्मयोनिं चतुर्मूर्ति वेदगर्भ पितामहम् ॥
आवाहयेत्तं ब्रह्माणं कमलोद्भूतमंग लम् ॥ १ ॥
भगवन् ब्रह्मन्निहागच्छ इह तिष्ठ ॥
देवदेवं जगन्नाथं भक्तानुग्रहकारकम् ॥
चतुर्भुजं रमानार्थं विष्णु मावाहयाम्यहम् ॥ २ ॥
भगवन विष्णो इहा० ॥
पंचवक्रं वृषारूढमुमेशं च त्रिलोचनम् ॥
आवाहयामि देवशं शिवं खंदागधारिणम् ॥ ३ ॥
भगवन शिव इहागच्छ० ॥
दिवाकरं सहस्रांशुं सुरासुरनमस्कृतम् ॥
लोकनाथं विश्वनेत्रं सूर्यमावाहयाम्यहम् ॥ १ ॥
भगवन्सूर्य इहागच्छ इहतिष्ठ |
हिमरश्मिनिशानाथं क्षीरसागरसंभवम् ||
ओषधीनां तु राजानं सोममावाहयाम्यहम् ॥ २॥

भो सोम इहागच्छ इह तिष्ट ॥
धरणीगर्भसंभूतं लोहितांगं सुवर्चसम् ॥
कुमारं क्रूरकर्माणं भौममावाहयाम्यहम् ॥ ३ ॥
भो भौम इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
बुधं बुद्धिप्रदा तारं सोमवंशविवर्धनम् ॥
यजमानहितार्थाय बुधमावाहयाम्यहम् ॥ ४ ॥
भो बुध इहागच्छ इह तिष्ठ ||
बुद्धि श्रेष्ठोंगिरःपुत्रो देवानां यो गुरुः स्मृतः ॥
तमिंद्रमंत्रिणं भक्त्या गुरुमावाहयाम्यहम् ॥ ५ ॥
भोगुरो इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
प्रविष्टो जठरं शंभोर्निसृतः पुनरेव यः ॥
तं सुरारिगुरुं भक्त्या शुक्रमावाहयाम्यहम् ॥६॥
भो शुक्र इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
धर्मराजानुजं देवं भिन्नांजनसमप्रभम् ॥
छायामार्तंडसंभूतं शनिमावाहयाम्यहम् ॥ ७ ॥
भोः शनैश्चर इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
चक्रेण छिन्नमूर्द्धानं विष्णुना च निरीक्षितम् ।
सैंहिकेयं महाकायं राहुमावाह याम्यहम् ॥ ८ ॥
भो राहो इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
अंजनाभं महारौद्रं बहुरूपं महाग्रहम् ॥
क्रूरकर्ममहाकायं केतुमावाहयाम्यहम् ॥ ९ ॥
भोः केतो इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
एवमावाहनं स्थापनं च कृत्वा ।

सूर्यादिग्रहेभ्यो नमः इति नाममंत्रेण

षोडशोपचारैः पूजयेत् ॥

ततः प्रार्थना

ब्रह्मा मुरारिस्त्रिपुरांतकारिः
भानुः शशी भूमि सुतो बुधश्च ॥
गुरुश्च शुक्रः शनिराहुकेतवः
सर्वे ग्रहाः शांतिकरा भवंतु ॥ १ ॥

कुलदेवतापूजनम्

जयंती मंगला काली भद्र काली कपालिनी ॥
दुर्गा-क्षमाशिवाधात्री स्वाहा स्वधा नमोस्तु ते॥१॥
इति कुलदेवतां संपूजयेत् ॥

ततः ईशान्यां कलशस्थापनम्

तत्रादौ भूमि संपूज्य-

पृथ्वि त्वया घृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता।
कलशा धारभूतं हि पवित्रं कुरु चासनम् ॥ १॥
इति भूमि स्पृशेत् । ततः ।
यवोसि धान्यराजोसि सर्वोत्पत्तिकरः शुभः ।
प्राणिनां जीवनोपायः कलशाधः क्षिपाम्यहम्॥२॥
इति धान्यं क्षिप्त्वा तस्योपरि कलशं स्थापयेत् ॥
गंगे च यमुने चैव गोदावरि सरस्वति ॥
नर्मदे सिंधु कावेरि कुंभेस्मिन्सन्निधिं कुरु ॥३॥

इति जलेनापू गंधं क्षिप्त्वा सर्वौषधीः पंचपलवान

दूर्वा सप्तमृदः पंचरत्नानि च निक्षिपेत् ॥

ततः जीवनं सर्वलोकानां लज्जाया रक्षणं परम्॥
सुवेषधारि वस्त्रे हि कलशे वेष्टयाम्यहम् ॥ ४॥
इति रक्तवस्त्रेणावेष्टय ।
धान्यपूर्णमिदं पात्रं स्थापितं कुलशे यतः ॥
तेनायं कलशः पूर्णः पूर्णाः सन्तु मनोरथाः ॥५॥
इति पूर्णपात्रं निधाय।
फलेन फलितं सर्वं त्रैलोक्यं सचराचरम।
तस्मात्फलप्रदानेन पूर्णाः संतु मनोरथाः ॥ ६ ॥
इति नारिकेलं स्थाप येत् ॥
ततः पुष्पमालादिभिः शोभितं कृत्वा ।

तत्र गणेशवरुणौ पूजयेत्

लंबोदरं महाकायं गजवक्त्रं चतुर्भुजम् ।
आवाहयाम्यहं देवं गणेशं सिद्धिदायकम् ॥ १ ॥
भो गणेश इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
मकरस्थं पाशहस्तं शुभ्रवर्णं किरीटिनम् ॥
आवाहये प्रतीचीशं वरुणं जलनायकम् ॥ २ ॥
भो वरुण इहागच्छ इह तिष्ठ ॥
इत्यावाह्य
गणेशवरुणाभ्यां नमः इति पूजयेत् ॥
ततः कलशाभिमंत्रणम् ।
कलशस्य मुखे विष्णुः कंठे रुद्रः समाश्रितः ।

मूले-तस्य स्थितोब्रह्मा मध्येमातृगणाः स्मृताः॥१॥
कुक्षौ तु सागराः सप्त सप्तद्वीपा वसुंधरा ॥
ऋग्वेदोथ यजुर्वेदः सामवेदोप्यथर्वणः ॥ २ ॥
अंगैश्च सहिताः सर्वे कलशं तु समा श्रिताः ॥
२॥

[प्रार्थना]

देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधौ ।
उत्पन्नोसि यदाकुंभ विधृतोविष्णुना स्वयम् ॥३॥
त्वत्तः सर्वाणि तीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः।
त्वयितिष्ठन्ति भूतानि त्वयि-प्राणाः प्रतिष्ठिताः॥४॥
शिवः स्वयं त्वमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः ।
आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः॥ ५॥
सर्वेपि त्वाय तिष्ठंति यतः कामफलप्रदाः ।
त्वत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव ॥
सान्निध्यं कुरु मे देव प्रसन्नो भव सर्वदा ॥ ६॥
इति कलशस्याभिमंत्रणं प्रार्थना च ॥

॥ अथ रक्षाविधानम् ॥

गौरसर्षपाक्षतविकिरणम् ।
गणाधिपं नमस्कृत्य नमस्कृत्य पितामहम् ॥
विष्णुं रुद्रंश्रियं देवीं वंदे भक्त्या सरस्वतीम्॥१॥
स्थानाधिपं नमस्कृत्य ग्रहनाथं निशाकरम् ॥

धरणीगर्भसंभूतं शशिपुत्रं बृहस्पतिम् || ॥ २ ॥
दैत्याचार्य नमस्कृत्य सूर्यपुत्रं महाग्रहम ||
राहुं केतुं नमस्कृत्य यज्ञारंभ विशेषतः ॥ ३ ॥
शक्राद्या देवताः सर्वा मुनींश्च कथयाम्यहम् ॥
गर्गे मुनिं नमस्कृत्य नारदं मुनिसत्तमम् ॥ ४ ॥
वसिष्ठं मुनिशार्दूलं विश्वामित्रं तथैव च ॥
व्यासं मुनिं नमस्कृत्य सर्वशास्त्रविशारदम् ॥५॥
विद्याधिका ये मुनय आचार्याश्च तपोधनाः ॥
तान्सर्वान्प्रणमाम्येव यज्ञरक्षाकरान्सदा ॥ ६ ॥
पूर्वे रक्षतु गोविंद आग्नेय्यां गरुडध्वजः ॥
याम्यां रक्षतु वाराहो नारसिंहस्तु नैर्ऋते ॥ ७ ॥
वारुण्यां केशवो रक्षेद्वायव्यां मधुसूदनः ॥
उत्तरे श्रीधरो रक्षेदीशाने तु गदाधरः ॥ ८ ॥
ऊर्ध्वं गोवर्धनो रक्षेदधस्ताञ्च त्रिविक्रमः ॥
एवं दश दिशो रक्षेद्वासुदेवो जनार्दनः ॥ ९ ॥
शंखो रक्षेच्च यज्ञाग्रे पृष्ठे खडस्तथैव च ॥
वामपार्श्वे गदा रक्षेद्दक्षिणे तु सुदर्शनः ॥१०॥
ब्रह्माणं माधवो रक्षेत्त्वा चार्य पातु माधवः ॥
यजमानं सपत्नीकं कमलाक्षश्च रक्षतु ॥ ११ ॥
रक्षाहीनं तु यत्स्थानं तत्सर्वं रक्षतद्धरिः ॥
यदत्र संस्थितं भूतं स्थानमाश्रित्य सर्वदा ॥१२॥
स्थानं त्यक्त्वा त तत्सर्वं यत्रस्थं तत्र गच्छतु ॥
अपक्रामंतु भूतानि पिशाचाः सर्वतोदिशम् ॥१३॥
सर्वेषामवरोधेन शुभकर्म समारभे ॥
इति रक्षाविधानम् ॥

- ततो ब्राह्मणानां हस्तेषु रक्षाबंधनं गंधादिभिः पूजनं च कार्यम् ॥

तत आचाराद्यजमानवरयोरपि ॥
तत्र मंत्रौ ।
येन बद्धो बली राजा दानवेंद्रो महाबलः ॥
तेन त्वामनुनधामि रक्षे माचल माचल ॥ १ ॥
इति रक्षाबंधनम् ।
लक्ष्मीनारायणौ देवौ सावित्रीकमलासनौ ॥
पार्वतीशंकरौ देवौ मंगलं तिलकं ददुः ॥ १ ॥
इति तिलकाशीर्वादः ॥
इति गणपत्यादिपूजाविधानम् ॥

अथ विवाहविधानम्

कन्यापिता गृहागतं वरं संमानेनोपवेशयित्वा आसनं दत्त्वा मधुपर्कपूजां कुर्यात् ॥ तद्यथा-

- दाता पश्चात्तिष्ठतं वरं साधुभवानास्तामर्चयिष्यामो भवंतमिति ब्रूयात्॥
- अर्चय इति वरः ॥
- ततो विष्टरमादाय

- विष्टरो विष्टरो विष्टर इत्यन्येनोक्ते ।
- विष्टरः प्रतिगृह्यतामिति दाता वदेत् ॥
- विष्टरं प्रतिगृह्णामीत्यभिधाय वरो विष्टरं गृहीत्वा विष्टराय नमः इत्यासने उत्तराग्रं धृत्वोपविशेत् ॥
- ततः पाद्यपात्रमादाय पाद्यं पाद्यं पाद्यमित्यन्येनोक्ते पाद्यं प्रतिगृह्यतामिति दाता वदेत् ॥
- पाद्यं प्रतिगृह्णामीत्यभिधाय वरः पाद्यमंजलिनादाय आदौ सव्यं ततो दक्षिणमिति पादौ प्रक्षालयेत् ॥
- ततः पूर्ववद्विष्टरांतरं गृहीत्वा चरणयोरधस्तादुत्तराग्रं वरः कुर्यात् ॥
- ततो दूर्वाक्षतफलपुष्पगंध सर्षपदधियुतमर्घ्य पात्र मादाय अर्घ्योऽर्घ्योऽर्घ इत्यन्येनोक्ते अर्घ्यः प्रतिगृह्यतामिति दाता वदेत् ॥
- अर्घ्यं प्रतिगृह्णामीत्यभिधाय अर्घ्य गृहीत्वा अद्भ्यो नमः इत्यंजलिना शिरसाभिवाद्य भूमौ क्षिपेत् ॥
- ततः आचमनीयपात्रमादाय आचमनीयमाचमनीयमाचमनीयम् ।
- इत्यन्येनोक्ते । आचमनीयं प्रतिगृह्यतामिति दाता वदेत् ॥
- आचमनीयं प्रति गृह्णामीत्यभिधाय दात्रा दत्तं

वरः प्रतिगृह्य अद्भ्यो नमः। इति सकृत्प्राश्याचामेत् ॥

- ततः कांस्यपात्रस्थदधिम धुघृतानि कांस्यपात्रपिहितान्यादाय। मधुपर्क्को मधुपर्क्को मधुपर्कः । इत्यन्येनोक्ते ।
- मधुपर्कः प्रतिगृह्यतामिति दाता वदेत् ॥
- मधुपर्क प्रतिगृह्णामीत्यभिधाय दातृहस्तस्थमुद्धाट्य मित्राय नमः इत्यवेक्ष्य ।
- सवित्रे नमः इति प्रतिगृह्य । वामहस्ते कृत्वा।
- मधुपर्काय नमः इत्यनामिकयालोड्य अनामिकांगुष्ठाभ्यां बहिः क्षिप्त्वा पुनरेवं द्विः कृत्वा अनामिकांगुष्ठाभ्यां त्रिः प्राश्नीयात् ॥
- ततः शेषमसंचरदेशे धृत्वा द्विराचम्यांगानि संस्पृशेत् ॥
- वाचे नमः इति मुखे ॥
- प्राणाय नम इति नासिकयोः ॥
- चक्षुर्भ्यो नम इति चक्षुषोः ॥
- श्रोत्राभ्यां नम इति कर्णयोः ॥
- बलाय नम इति बाह्वोः ॥
- ओजसे नम इत्यूर्वोः ॥
- अंगेभ्यो नम इति शिरः प्रभृतीनि पादांतानि सर्वगात्राणि हस्ताभ्यां संस्पृश्याचामेत् ॥
- ततः गौर्गौर्गौरित्यन्येनोक्ते यजमानेन च

प्रत्युक्ते ।

- वरः रुद्राणां मात्रे वसूनां दुहित्रे आदित्यस्वस्रे गवे नमः॥ इति नत्वा ।
- ममार्चकस्य च पाप्मा हत इत्युचैर्ब्रूयात् ॥
- तत आचार्यो वेद्यां हस्तमात्रं स्थडिलं दर्भैः परिसमुह्य गोमयेनोपलिप्य स्रुवमूलेन प्रागग्रास्तिखो रेखाः कृत्वा त्रिर्मृदमनामिकांगुष्ठाभ्यामुद्धृत्य जले नाभ्युक्ष्य तत्र तूष्णीमेव अग्निं प्रतिष्ठापयेत् ॥
- ततः कौतुकागारात्कन्यामानीय मंडपे उपविश्य कन्यापिता वराय वस्त्रचतुष्टयं दद्यात् ॥
- ततो वरो वस्त्रचतुष्टयमध्ये द्वे आयुष्मतीदं वासः परिधत्स्वेति आवृत्त्या कन्यायै दद्यात् ॥
- सा च वाससे नम इत्यावृत्त्या परिध्यात् ॥
- ततः स्वयमपि ।
- वाससे नमः इति वस्त्रद्वयं परिधत्ते ॥
- ततःदात्रा वधूमीक्षस्वेति प्रेषितो वरः विश्वेभ्यो देवेभ्यो नम इति वधूमीक्षेत ।
- ततः कन्याप्रदकर्तृकं वधूवरयोग्रंथि बंधनम् ।
- हस्तलेपनम् ।
- शाखोच्चारणं च ॥
-

अथ कन्यादानम्

- तत्रादौ कन्यापिता उदङ्मुख उपविश्य स्वदक्षिणे पत्नीमुपवेश्य कुशपाणिराचम्य स्वदक्षिणहस्ते दूर्वाक्षतफलपुष्पचंदन-जलान्यादाय।
- देशकालौ स्मृत्वा- अमुक गोत्रोऽमुक दासोहं मम समस्तपितॄणां निरतिशयसानंदद्ब्रह्मलोकावाप्त्यादिकन्यादान कल्पोक्तफलावाप्तये अनेन वरेण अस्यां कन्यायामुत्पादयिष्यमाणसंतत्या ब्राह्मपक्षे द्वादशावरान् द्वादश परान् प्राजापत्यपक्षे अष्टावरान् अष्टौ परान पुरुषान् पवित्रीकर्तुमात्मनश्च श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये ब्राह्मविवाहविधिना प्रजापत्यविवाहविधिना वा अलंकृत्य कन्यादानं करिष्ये ॥ इति संकल्प्य पठेत् ॥

कन्यां कनकसंपन्नों कनकाभरणैर्युताम् ॥
दास्यामिविष्णवेतुभ्यं ब्रह्मलोकजिगीषया॥१॥
विश्वंभरः सर्वभूताः साक्षिण्यः सर्वदेवताः ॥
इमां कन्यां प्रदास्यामि पितॄणां तारणाय च॥२॥

- ततः कांस्यपात्रे वरहस्तोपरि वधूहस्तं धृत्वा।
- वरहस्ते सुप्रोक्षितमस्तु ॥
- शिवा आपः संतु ॥

- सौमनस्यमस्तु ॥
- अक्षतं चारिष्टं चास्तु ॥
- गंधाः पांतु ॥
- अक्षताः पांतु ॥
- पुष्पाणि पांतु ॥ इत्युक्त्वा ॥
- कन्या तारयतु पुण्यं वर्धतां शांतिः पुष्टिस्तुष्टिश्चास्तु।।
- तिथिकरणमुहूर्तनक्षत्रसंपदस्तु ॥
- पुण्याहं भवंतो ब्रुवंतु ॥
- पुण्याहमिति विप्राः ॥
- स्वस्ति भवंतो ब्रुवंतु ॥
- ऋद्धिं भवंतो ब्रुवंतु ॥
- श्रीरस्तु इति भवंतो ब्रुवंतु ॥
- अस्त्विति सर्वत्र विप्राः प्रतिवचनं दद्युः ।

एवं पुण्याहवाचनं कृत्वा देशकाल संकीर्त्य । अमुकदासोहं मम समस्तपितृणां निरतिशयसानंदब्रह्मलोकावाप्यादिकन्यादानकल्पोक्तफलावा तये अनेन वरेणास्यां कन्यायामुत्पादयिष्यमाणसंतत्या 'ब्राह्मपक्षे द्वादशावरान् द्वादशपरान् । प्राजापत्य पक्षे अष्टाववरान् अष्टौ परान् पुरुषान् पवित्रीकर्तुमात्मनश्च श्रीलक्ष्मीनारायणप्रीतये काश्यपगोत्रस्य अमुकदासस्य प्रपौत्राय ।

अमुकदासस्य पौत्राय । अमुकदासस्य पुत्राय । अमुकनामदासाय वराय ॥ अमुकगोत्रस्यामुकदासस्य प्रपौत्रीम् । अमुकदासस्य पौत्रीम् । अमुकदासस्य पुत्रीम् । अमुकनानीं कन्यां प्रजापतिंदैवत्यां । पुनरेवं द्विरुच्चार्य । शतज्योतिष्टोमातिरात्रफलसमफलप्राप्तिकामः प्रजोत्पादनार्थ सहधर्मचर णार्थं भार्यात्वेन तुभ्यमहं संप्रददे ।

- इति कुशयवयुतं जलं कन्याहस्तं च वरहस्ते क्षिपेत् ॥
- ततो वरः प्रतिगृह्णामि स्वस्तीत्युक्त्वा भुवं स्टशेत् ॥

गौरीं कन्यामिमां भोस्त्वं यथाशक्ति विभूषिताम्॥
गोत्राय चैव दासाय तुभ्यं दत्तां समाश्रय ॥ १॥
कन्ये ममाग्रता भूयाः कन्ये मे देवि पार्श्वयोः ॥
कन्ये मे पृष्ठतो भूयास्त्वद्दानात्स्वर्ग माप्नुयाम्॥२॥
मम वंशकुले जाता पालिता वत्सराष्टकम् ॥
तुभ्यं दास मया दत्ता पुत्रपौत्रप्रवर्द्धिनी ॥ ३ ॥

इति प्रार्थयेत् ॥ ततः ।

- कृतैतत्कन्यादान प्रतिष्टार्थमिदं सुवर्ण वा गोमिथुनं तन्मूल्यं रजतं वा दक्षिणात्वेन तुभ्यमहं संप्रददे इति दद्यात् ॥

- ततः शक्ता सत्यां कांस्यारकूटपात्रवस्त्राभरणगवाश्वदासीदासादि दद्यात् ।
- कन्याबांधवाश्च यौतकं दद्युः ॥
- ततस्तां पाणौ गृहीत्वा प्रतिग्रहस्थानात् निष्क्रम्याग्निसमीपमागच्छेत् ॥
- अत्रावसरे कश्चिज्जलपूर्ण कुभं स्कंधे निधायानेदक्षिणत उत्तरतो वाऽभिषेकपर्यंत वाग्यत उर्ध्वं तिष्ठेत् ॥
- ततो वधूपित्रा परस्परं समीक्षितव्यमित्युक्तेऽन्योन्यं समक्ष्यि । अरौद्रचक्षुरपतिघ्नीशिवाचसुमनास्तथा ॥ सुवर्चाः वीरसूर्देवकामाचसुखदाभव ॥ १ ॥

  सोमगंधर्वाग्निपूषभ्योनमः इति मंत्रांते परस्परं निरीक्षणम्

॥ अथाग्नि कर्म ॥

- आचार्योऽग्नेर्दक्षिणतो ब्रह्मणे आसनं दत्त्वा तमुपवेश्य मृन्मये पात्रे जलपूर्णे कुशान्निधाय उत्तरतः कुशेषु निधाय ।
- अग्निं दर्भैः पूर्वादितः परिस्तीर्य पात्रासादनं कुर्यात् ॥

- तत्र । त्रीणि तृणानि । द्वे कुशपत्रे । प्रोक्षणीपात्रम्। आज्यस्थाली॥ संमार्जनकुशाः ५। उपयमनकुशाः७।समिधस्तिस्रः ३ । स्रुवः ।आज्यं गव्यम्। तंडुलपूर्णपात्रम् । शमीपत्र मिश्रा लाजाः। शुर्पम् | अश्मा | दक्षिणा । कन्या भ्राता। एतानि पूर्वपूर्वदिशि क्रमेणासादनीयानि ॥
- ततः प्रादेशमात्रे पवित्रे छित्त्वा प्रणीतोदकं त्रिः प्रोक्षणीपात्रे निधाय पवित्राभ्यां त्रिरुत्पवनम् ।
- ततः प्रोक्षणीपात्रस्य सव्यहस्ते करणं पवित्राभ्यां त्रिरुद्दिंगनं प्रणीतोदकेन प्रोक्षणीप्रोक्षणम् ।
- प्रोक्षणीजलेन यथासादितवस्तुसेचनम् ॥ अग्निप्रणीतयोर्मध्ये प्रोक्षणीपात्रनिधानम् ।
- स्थाल्यामाज्यं निरूप्याग्नौ दक्षिणेधिश्रित्योल्मुकेन लाजैः सह पर्यग्नि कृत्वा
- स्रुवं प्रतप्य
- कुशैः संमृज्य
- प्रोक्षणीजलेन प्रोक्ष्य
- पुनः प्रतप्य
- दक्षिणे निधाय
- आज्यमुद्रास्योत्पूय अवेक्ष्य

- अपद्रव्यनिरसनम्
- पुनः प्रोक्षणीरुत्पूय
- उपयमनकुशानादाय
- उत्थायामौ तिस्रः समिधः प्रक्षिप्य
- अग्निं प्रोक्षणीजलेन पर्युक्ष्य
- ब्रह्मणान्वारन्धः दक्षिणं जान्वाच्य समिद्धतमेनौ स्रुवेणाज्याहुतीर्जुहोति ॥

[विप्रद्वारा स्वाहांतो होमः]

प्रजापतये स्वाहा इदं प्रजापतये १
इंद्राय स्वाहा इद मिंद्राय २
इत्याघारौ

अनये स्वाहा इदमग्नये ३
सोमाय स्वाहा इदं सोमाय ४
[इत्याज्यभागौ]
अग्नये स्वाहा इदमग्नये १
वायवे स्वाहा इदं वायवे २
सूर्याय स्वाहा इदं सूर्याय ३
अग्नीवरुणाभ्यां स्वाहा इदमग्नीवरुणाभ्याम् ४
(पुनः)
अग्नीवरुणाभ्यां इदं० ५
अग्नये स्वाहा इदं० ६
वरुणसवितृविष्णुविश्वेदेवमरुत्स्वर्केभ्यः स्वाहा इदं

वरुणादिभ्यः ॥ ७ ॥
वरुणायादित्यायादितये स्वाहा इदं वरुणायादित्यायादितये च ॥ ८ ॥
प्रजापतये स्वाहा इदं० ॥ ९ ॥
अग्नये स्विष्टकृते स्वाहा इदं० ॥ १० ॥
ततः ।
अग्नये स्वाहा इदमग्नये इति त्रिर्जुहुयात् ॥ ३ ॥
वैवस्वताय स्वाहा इदं० १
अन्तः पटम् ॥
मृत्यवे स्वाहा इदं मृत्यवे
[प्रणीतोदकस्पर्शः]

॥ अथ लाजाहोमः ॥

तत्रादौ वरांजलिपुटोपरि-संलग्नवध्वंजलिघृताभिघारित वधूभ्रातृदत्त शूर्पस्थ शमीपत्र मिश्रलाजैर्वधूकर्तृको होमः ॥

अर्यम्णे नमः इदमर्यम्णे १
अग्नये नमः इदमग्नये २
अग्नये नमः इदमनये ३
इति त्रिर्जुहुयात् ॥

- ततो वरो वध्वा दक्षिणं हस्तं सांगुष्ठेन उत्तानेन हस्तेन गृह्णीयात्

तत्र मंत्र:

भगार्यमसवितृभ्यो नमः ॥
वित्तसौम्यगुणैर्युक्ता वीरसूर्जीवसूर्भव ॥
कुले मदीये सम्राज्ञी मच्चित्तानुगता सदा ॥१॥

- ततो गृहीतामेव वधूमुत्तर तोग्नेदक्षिणपादेनाश्मानमारोहयति ॥
  कन्यायै नमः१
  सरस्वत्यै नमः २
  इति गाथा गायन्ति
  - अग्निं परिक्रम्य
  - पुनर्द्विर्लाजाहोमादिपरिक्रमांतं कृत्वा
  - चतुर्थे शूर्पकोणेन वधूभ्राता सर्वलाजान् कन्यांजलावावपति तान् भगाय नमः ।
  - इति तिष्ठंती जुहोति
  - ततोग्रे वरः पश्चाद्वधूरनिं चतुर्थे परिक्रम्य उपविश्य ब्रह्मणान्वारब्धः आज्येन जुहुयात्

प्रजापतये नमः । इद प्रजापतये ॥ इति ॥
[अत्र सेवरादानमिति मरुदेशाचारः]

अथ समाचारादंतःपटम् ॥

तत्र श्लोकाः ॥
स्थानं प्रधानं न बलं प्रधानं

स्थाने स्थितः कापुरुषोऽपि धीरः ॥
जानामि नागेंद्र तव प्रभावं
कंठे स्थितो गर्जसि शंकरस्य ॥ १ ॥
गर्जे यदा तृणवच्छेदयामि
दृष्ट्वा ब्रह्मा देवतानां च मुख्यः ॥
वैरं मध्ये वैनतेयः पृदाको-
स्तयोरन्तः पट्टमादत्त नूनम् ॥ २ ॥
मण्डपं मधुपर्कश्चलाजाहोमस्तथैव च ॥
यावत्कन्या न वामांगे तावत्कन्या कुमारिका॥३॥

अथ चतुर्युगानि ॥
यदा भवे पृथिवी कृतयुगमधितोयं
तदा भवे पृथिवी अचलस्य स्तंभः ।
आकाशमंडपम् समुद्रकलशः सुवर्णपात्रम् रत्नाक्षताः ब्रह्माचार्यः कन्या च गौरी वरः श्रीश्वरो देवदेवः पुण्यकाले वर तुभ्यं नित्यं ददातु॥
गंधर्वश्चैव तत्सर्वं दंपत्यो रक्षतां सदा ।
गंधर्वो देवतारूप आशीर्वाद ददातु नौ ॥ १ ॥

यदा भवे पृथिवी त्रेतायुगमाध तोयं तदा भवे पृथिवी सुवर्णस्य स्तंभः पवस्त्रमण्डपम् रजतस्य पात्रम् गंगायाः कलशः मुक्ताफलाक्षता वसिष्ठ आचार्यः कन्या च सीता वरः श्रीरामचंद्रो देवदेवः पुण्यकाले वर तुभ्यं ददातु ॥

चित्तचित्तीति तत्सर्वानाहु तीनां त्रयोदश ॥
रक्षते च उमा रुद्रविश्वेदेवैः समन्विता ॥ २ ॥

यदा भवे टथिवी द्वापरयुगमधितोयं तदा भवे पृथिवी श्रीखंडचंदनस्य स्तंभः भोजपत्रमंडपम् ताम्रस्य कलश मुक्ताफलाक्षता दुर्वासा आचार्यः कन्या च द्रौपदी वरः श्रीमदर्जुनो देवदेवः पुण्यकाले वर तभ्यं नित्यं ददातु ॥
गोविंदो गोकुले जातः क्रीडितो गोपबालकैः ॥
तुष्टिपुष्टिकरोऽस्माकमायुरारोग्यकारकः ॥ ३ ॥
यदा भवे पृथिवी कलियुगमधितोयं तदा भवे पृथिवी हरिद्वंशस्य स्तंभः सूत्रवस्त्रमण्डपम् मृन्मयकलशं तंडुलाक्षताः माघ आचार्यः कन्या च भानुमती वरः श्रीभोजराजो देवदेवः पुण्यकाले वर तुभ्यं नित्यं ददातु ॥
चिरंजीवो महातेजा उभ योश्च चिरायुषम् ॥
प्रयच्छतु हरिर्देवो मनसा चिंतितं ध्रुवम् ॥ ४ ॥
इति चतुर्युगानि ॥

सप्तपदी

ततोऽग्ररुत्तरतः । उदक्संस्थान्सप्ततंडुलपुंजान कृत्वा तेषु एनां वधूं सप्तपदाक्रमणं वरः कारयति ॥ तत्र मंत्राः ॥
इषे नमः विष्णवे नमः ऊर्जे नमः १
विष्णवे नमः २

रायस्पोषाय० विष्णवे नमः ३
मयोभवाय० विष्णवे नमः ४
प्रजाभ्यो० विष्णवे नमः ५
पातुभ्यो० विष्णवे नमः ६
सखिभ्यो विष्णवे नमः ७ ॥
इति सप्तपदाक्रमणम् ॥

ततः पूर्वकुंभोदकेन वरः आम्रपल्लवैरभिषिंचेत्॥
अद्भ्यो नमः ॥ इति ॥

सविता/ध्रुवदर्शनम्

ततो वरेण सूर्यमुदीक्षस्वेत्युक्ते ।
सूर्याय नमः । इति सूर्ये पश्येत् ॥
अस्तमिते सूर्ये ध्रुवमुदीक्षस्वेत्युक्त्वा ध्रुवाय नमः॥
इति ध्रुवं पश्यति ॥

हृदयालभनम्

ततो वरः ॥ मम तव चित्तवाग्भ्यो नमः ।
इति मंत्रेण वधूदक्षिणांसोपरि हस्तं नीत्वा हृदयमालभते ।
[ततो हस्तमो चन मिति लोकाचारः]
अत्र समाचाराद्वधूं वरस्य वामभागे उपवेशयति॥

तत्र कन्यावाक्यानि ॥

तीर्थव्रतोद्यापनदानयज्ञान्
मया सह त्वं यदि कांत कुर्याः ॥
वामांगमायामि तदा त्वदीयं
जगाद वाक्यं प्रथमं कुमारी ॥ १ ॥
हव्यप्रदानैरमरान पितुंश्च
कव्यप्रदानैर्यदि पूजयेथाः॥
वामांगमायामि तदा त्वदीयं
जगाद वाक्यं वचनं द्वितीयम् ॥ २ ॥
कुटुंबरक्षाभरणे यदि त्वं
कुर्याः पशूनां परिपालनं च ॥
वामांगमायामि तदा त्वदीयं जगाद
कन्या वचनं तृतीयम् ॥ ३ ॥
आयव्ययं धान्यधनादिकांनां
पृष्ट्वा निवेशं प्रगृहं विदध्याः ॥
वामांगमा यामि तदा त्वदीयं
जगाद कन्या वचनं चतुर्थम् ॥ ४ ॥
देवालयारामतडागकूप-
वापीर्विदध्या यदि पूजयेथाः ॥
वामांगमायामि तदा त्वदीयं
जगाद कन्या वचनं च पंचकम् ॥ ५ ॥
देशांतरे वा स्वपुरान्तरे वा
यदा विदध्याः क्रयविक्रयं त्वम् ॥

वामागमायामि तदा त्वदीयं
जगाद कन्या वचनं च षष्ठम् ॥ ६ ॥
न सेवनीया परपारकीया
त्वया कदाचित्खलु कामिनापि ॥
वामांगमायामि तदा त्वदीयं
जगाद कन्या वचनं च सप्तमम् ॥ ७ ॥

वर उवाच ॥

मदीयचित्तानुगतं च चित्तं
यदा भदाज्ञापरिपालनं च ॥
पतिव्रताधर्मपरायणा त्वं
कुर्यो तदा सर्वमिदं प्रयत्नम् ॥ १ ॥

सिन्दरदानम्

- ततो वरोऽनामिकाग्रं वधूशिरसि धृत्वा वध्वे नम इत्यभिमंत्र्य सीमंते सिंदूरं ददाति ॥
- ततो वधूं कश्चिद्द्वलवानुत्थाप्य गोश्वपुरुषेभ्यो नमः।
- इत्यानडुहे चर्मणि कुशेषु वा उपवेशयेत् ॥

स्विष्टकृद्होम:

ततः अग्रये स्विष्टकृते नमः ॥

इदमग्नये स्विष्टकृते ॥ इति हुत्वा ।

- संस्रवप्राशनम् आचमनं च कुर्यात् ॥
- ततः पूर्णपात्रदानम् ।
  देशकालौ संकीर्त्य अद्य कृतैतद्विवाहहोमकर्मणि ब्रह्मकर्मप्रतिष्ठार्थमिदं पूर्णपात्रं प्रजापतिदैवतममुक गोत्रायामुकशर्मणे ब्राह्मणाय तुभ्यमहं संप्रददे इति ब्रह्मणे दद्यात् ॥
- स्वस्तीति प्रतिवचनानंतरं ब्रह्मग्रंथिविमोकः।।
- ततः प्रणीताजलेन पवित्राभ्यां मार्जनं तयोरग्नौ प्रक्षेपः ।
- आचार्याय गोदानम् ।
- होत्रे दक्षिणादानं च कार्यम् ॥
- ततः प्रणीताविमोकः ॥
- ततो ब्राह्मणेभ्यो भूयसीं दक्षिणी दत्त्वा ।
- तिलकनीराजनादि यथाचारं कुर्यात् ॥
- ततो गणेशादिदेवान् विसृज्य |
- त्रिरात्रमेकरात्रं वाऽक्षारलवणाशिनौ ब्रह्मचारिणावलंकुर्वाणावधः शायिनौ दंपती स्याताम् ॥
- चतुर्थ्यामपररात्रे च चतुर्थीकर्मकार्यम्

॥ इति पौराणिक विवाहपद्धतिः समाप्ता ॥

आदि शंकर वैदिक विद्या संस्थान
दूरभाष: 9044016661